

ACC. N.R. M. 8607:1-13.

Landskap: Småland Upptecknat av: B. D. Danielson
Härad: S. Måre Adress: Lerjöga
Socken: Gullabo Berättat av: av samma pers.
Uppteckningsår: 1942 Född år 1884 i Gullabo

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Närlom Lydse

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 8607 : 1.

Landskap: Småland Upptecknat av: B.O. Bondeson.
Härad: S. Möre. Adress: Lesjöfors.
Socken: Gullabo. Berättat av: ----
Uppteckningsår: 1942. Född år 1884 i Gullabo.

1
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Något om tydor.

Av djurens beteenden och lägen togs förr i tiden tydor med innebörd av gott och ont. Både tama och vilda djur hade under tidernas lopp noga studerats och iakttagits, och av deras uppförande, som alltid betydde någonting, kunde något ovisst kommande avslöjas, om man kände konsten att tyda åtbörderna rätt.

Tuppen var en ansedd vaktare över gårdens folk och djur och och han gav fill känna genom galande eller på annat sätt, om det skulle hända något ledsamt. Om tuppen gal mitt under mörka natten väntar han en stor olycka i gården. För att få reda på vad som kommer att hända, ska man gå till hönshuset och fatta om tuppen^s ben. Känns dessa varma, kommer gården inom kort att härjas av eldsvåda, men känns de ^{kalla} ~~varma~~, väntar han lik i gården.

När svinen bär pinnar i munnen, väntas regn inom de närmaste dagarna. Detta är även förhållandet med hunden, då han äter gräs eller tuggar på grässtrån, likaså katten, då han tuggar gräs. Då hunden ylar eller tjuter i stället för att skälla, kommer någon att inom kort dö i familjen eller grannskapet.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 8607:2.

Landskap: Småland Upptecknat av: B.O. Bondeson.
Härad: S. Möre Adress: Lesjöfors.
Socken: Gullabo Berättat av: ----
Uppteckningsår: 1942 Född år 1884 i Gullabo.

2
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Då katten slickar, tvätter, sig, väntar han främmande. Likaså då han med ena bakbenet upplyft slickar sig under svanseh. Han pekar då främmande, främmande.

Ugglan har sina tydor. Om den kommer fram till människoboningen och skriker "klä vitt", väntar den lik i gården och sätter den sig på ryggåsen av boningshuset, blir det barn i huset. Det blir barnsöl eller kristningaöl ganska snart.

Korpen är ogärna sedd, och hans skri varslar om att något av gårdens djur kommer att självdö eller förolyckas. Särskilt om flera korpar kretsar över gården och skria. Det är ett synnerligen dåligt omen.

Härfågeln kallas i trakten "poppfågeln" på grund av sitt läte. Då han låter höra sig, vilket är mycket sällan, har man att emot se en torr sommar med missväxt och därpå hungersnöd.

Skatan skvallrar om främmande till huset. ~~Kommer~~ Kommer skatan eller "sjoran", som den äldre benämningen lyder, framhoppande till dörren eller trappan, får man snart besök. Skrattar den samtidigt och väsnas, bådär det otrevligt och näsvist främmande. Sjora är liktydigt med skärre. Nattskärre kallas även nattsjora.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 8607:3.

Landskap: Småland Upptecknat av: B.O. Bondeson.
 Härad: S. Möre Adress: Lesjöfors.
 Socken: Gullabo Berättat av: ----
 Uppteckningsår: 1942 Född år 1884 i Gullabo.

3
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

En död skata uppspikad i spiltan över hästen skyddade denna för förgörning. Det var därför brukligt, att man sköt en skata och hängde upp den över spiltan med en spik genom näbben. Då skatan efter något år föll sönder på hrund av mal och förruttnelse, blev näbben och skallen sittande kvar och det var då inte bra att ta bort den utan ~~man~~ en ny skata anskaffades och spikades upp bredvid den gamla skallen. Det hände därför i gamla stall, att man kunde finna flera kvarsittande skallar ~~skalla~~ efter skator, som upphängts under årens lopp. Det hände ofta, att maran red hästen under natten, så att han på morgonen stod svettig och tröttriden i spiltan, då husbonden kom ut. Den upphängda skatan var emellertid ett versamt hinder mot maran, och en omtänksam husbonde var därför angelägen om att fortast möjligt skaffa sig en dylik som skydd för sin häst.

Skatan är en mycket vanlig fågel, som man dagligen ser utom den 9 mars, 40 matyrers dag. Då gömmer den sig undan, enligt de gamlas påstående. Då är det mycket svårt att få syn på en skata och att komma den inom skotthåll och lyckas skjuta den är nästan omöjligt.

Det ska en ovanlig tjr i förening med tålmod till det ,

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 8607:4

Landskap: Småland. Upptecknat av: B.O. Bondeson.
Härad: S. Möre. Adress: Lesjöforsl
Socken: Gullabo. Berättat av: -----
Uppteckningsår: 1940. Född år 1884 i Gullabo.

4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lyckas man emellertid skjuta en skata denna dag har man lön för mö-
nan, även om man skulle få utstå en del strapatser. Skatan tar man hem och
och hänger upp på ett luftigt och torrt ställe, där den får hänga,
tills den är fullständigt torr. Det kan ta lång tid, men till slut
är den fullständigt torkad och stel som en pinne, och då tar man ner
den och mal den till fint pulver s.k. skatpulver, som är ett osvik-
ligt medel mot många sjukdomar, som angripa människor och djur.
Gröngölingen låter höra sig, då regn stundar. För övrigt är göling-
kött ett bra medel mot gulsot. För att ha denna medicin till hands,
om man skulle råka få gulsot, är det nödvändigt, att det finns göling-
kött i huset. Därför brukar man skjuta gölingen, då tillfälle ges
och torka köttet för att ha det vid behov. Vid sekelskiftet påstod
en bonde i Glosebo, att gölingkött hade räddat honom från döden, då
då han fick gulsot och alla andra prövade medel mot densamma varit
fruktlösa.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. M. 8607:5.

Landskap: Småland. Upptecknat av: B.O. Bondeson.
Härad: S.Möre. Adress: Lesjöfors.
Socken: Gullabo. Berättat av: -----
Uppteckningsår: 1942. Född år 1884 i Gullabo.

5
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Spillkråkan liksom gölingen låter höra sig, då regnig väderlek inträder. Den kallas därför våtars eller våtas.

Domherren kommer somliga dagar frampå senhösten intill människoboningar och äter av trädens knoppar. Då det händer, har man emotse snö inom tre dygn.

Ormen har alltid ansetts som ett orent djur men på samma gång klokare än andra djur. Dock bör man alltid slå ihjäl en orm, då man finner den och nedgräva den i en myrstack. Om man underlåter att gräva ner den och låter den ligga kvar på marken, bildas av den en fratorn, som kan bli mycket farlig för människan. Råkar man trampa på en sådan, får man obotlig sjukdom, som yttarar sig på så sätt, att foten och benet och slutligen hela kroppen ruttnar bort, och döden slutligen befriar en från lidandet.

Att såra en orm utan kunna döda den är mycket farligt, ty ormen häm-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8607:6.

Landskap: Småland. Upptecknat av: B.O. Bondeson.
 Härad: S. Möre. Adress: Lesjöfors.
 Socken: Gullabo. Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1942 Född år 1884 i Gullabo.

6

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

nas på ett eller annat sätt och man är aldrig säker för olyckan, förrän ormen dödats. Man kan stämma möte med en orm på bestämd tid och ställe. Det går till på följande sätt. Då man träffat på en orm och sökt döda den men misslyckats, så att ormen dragit sig undan i ett snår eller stenröse och samtidigt är skadad, så tar man käpp och utpekar med den en viss plats och uppmanar i tydliga ordalag ormen att möta där på visst klockslag, varefter man sätter ner käppen i jorden och på så sätt utmärker platsen för mötet. Sedan avlägsnar man sig och på den bestämda tiden går man till platsen för mötet, där man skall finna ormen liggande väntande, ringlad om käppen. Då gäller det att fortast möjligt döda den. Lyckas man inte därmed, kommer man själv att få sätta livet till. Det är därför mycket farligt att stämma möte med en orm.

Men betydligt farligare än själva huggormen är ormflätan eller

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 8607:7.

Landskap: Småland. Upptecknat av: B.O. Bondeson.
 Härad: S.Möre. Adress: Lesjöfors.
 Socken: Gullabo. Berättat av: -----
 Uppteckningsår: 1942. Född år 1884 i Gullabo.

7.
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

flätan. Det är mycket sällan man får syn på en fläta, som enligt många utsago är själva orrmodern. Som namnet anger liknar den en fläta av tre strängar och har tre huvuden. Den är ytterst snabb i sina rörelser och därtill mycket skygg, varför det är mycket sällan någon lyckats få se den eller döda den.

Om en man hade oturi kärlek eller fått avslag på sitt frieri, kunde han få den åtråddas ynnest, om han fångade en orm levande och stack en nål genom ormens ögon och sedan åter släppte den och vid passande tillfälle begav sig till den tillbedda och stack nålen genom ett av hennes klädesplagg och yttrade, utan att hon hörde det: "Såsom ormen längtar efter sin syn, så ska du ständigt längta efter mig."

Ormskinn ansågs äga en helande förmåga och användes därför som plåster på sår. Den som var lycklig nog att hitta ett skinn, som en orm krupit ur, tog det hem och gömde det för att användas vid behov.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8607:8.

Landskap: Småland Upptecknat av: B.O. Bondeson.
 Härad: S. Möre. Adress: Lesjöfors.
 Socken: Gullabo Berättat av: -----
 Uppteckningsår: 1942. Född år 1884 i Gullabo.

8

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Träffar man på en orm, som fångat en padda eller groda och håller på att sluka den, och man kan befria den från ormens grepp, får man en värdefull förmåga som består däri, att man kan hjälpa barnsängskvinnor att lätt framföda barn. Om en sådan person kommer tillstädes vid svår förlossning, behöver han blott lägga handen på kvinnan för att hon ska utan smärta kunna föda fram barnet.

Snoken och ormslån förföljdes inte så som huggormen. Om snoken förekom i ladugårdens närhet, ansågs detta tyda på lycka med kreaturen. Paddan, även kallad tåssan, var ansett som ett orent djur, vilket det var farligt att skada, ty då skedde alldeles säkert en olycka den som sårade en padda. Det hände under slåttern, att man med lien helt ofrivilligt högg till en padda, och då skulle man för att undvika hämnd läsa över olyckan och på så sätt få förlåtelse för det gjorda.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M.8607:9

Landskap: Småland. Upptecknat av: B.O. Bondeson.
Härad: S.Möre. Adress: Lesjöfårs.
Socken: Gullabo. Berättat av: -----
Uppteckningsår: 1942. Född år 1884 i Gullabo.

9.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Giftaslystna personer kunde genom att "gifta tåssa" få framgång hos det mössatta könet. Att gifta tåssa gick så till, att man tog en tåssa i handen, knöt ett grässtrå eller en smal tråd om tåssans ena finger och om sin egen ringfinger och uttalade en önskan att snart få på samma sätt binda sig vid det önskade föremålet.

Flädermusen kallad bläblackan har endast några droppar blod i kroppen. Kan man döda en flädermus och stryka det erhållna blodet på ett eggverktyg, kommer detta att få skarpare och bättre egg än vad någon härdning kan åstadkomma.

Den vanliga stackmyran anses som ett mycket nyttigt djur. Vill man äga god hälsa under en kommande sommar, bör man inte glömma att bita huvut av den första myran, man får syn på under våren. Dessutom är myrsyran eller "myrpissen" ett utmärkt medel mot huvudvärk. Det kan man erhålla, om man slår löst med handen på de

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 8607:10.

Landskap: Småland Upptecknat av: B.O. Bondeson.
Härad: S. Möre. Adress: Lesjöfors.
Socken: Gullabo. Berättat av: -----
Uppteckningsår: 1942. Född år 1884 i Gullabo.

myllrande djuren och låter dem spruta sitt etter i strålar mot
handen, som sedan föres till näsan och ^{dunsterna} drages in med luften.
Om myrorna kommer tidigt ut på våren, tyder det på, att våren blir
sen. Enligt gamla iakttagelser har man erfarit, att myrorna lika lång
tid efter vårfrudagen få hålla sig inne, som de kom ut före nämnda
dag. Det normala är således, att myrorna komma fram ur vintersömnen
någon dag i slutet av mars. Tidig marsvärme i början av månaden
följes av kyla och snö efter vårfrudagen.

10.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

J. O. B. D.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8607://.

Landskap: Småland Upptecknat av: B.O. Bondeson.
 Härad: S. Möre Adress: Lesjöfors.
 Socken: Gullabo. Berättat av: -----
 Uppteckningsår: 1942. Född år 1884 i Gullabo.

11

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Tydor togs inte bara av djurens beteende. Man kunde av sitt eget
 befinnande tyda, vad som skulle tima. Man kände på sig, att något skulle
 hända.

Är man täppt i endera näsborren, säger man, att det stunnar, och då
 kommer det främmande på besök. Om det stundar eller stunnar i vän-
 tra näsborren, kommer det en kvinna, och stunnar det i högra, kom-
 kommer det en manlig person på besök.

Kliar det i vänstra ögat, betyder det tårar, och man får snart grå-
 ta, men om det kliar i högra ögat blir det lika snart anledning att
 skratta. Ibland känner man, att det kliar i vänstra handen, det be-
 tyder, att man kommer att träffa en otrevlig eller näsvis person,
 eller får man en obehaglig nyhet. Kliar det i högra handen, kan man
 vara säker på att få angenäma nyheter eller att få träffa en glad
 och oförarglig person.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 8607:12.

Landskap: Småland. Upptecknat av: B.O. Bondeson.
Härad: S.Möre. Adress: Lesjöfors.
Socken: Gullabo. Berättat av: -----
Uppteckningsår: 1942. Född år 1884 i Gullabo.

12
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

För övrigt kan man känna förebud, då något tråkigt skall hända. Om man blir helt oförmodat nedstämd och känner sig på ett oförklarligt sätt orolig, säger man, att man blir skolmsen. Att känna sig skolmsen är alltid ett förebud att något tråkigt händer i samma stund på längre eller kortare avstånd. Det berör då vanligen ens närmaste i familjen eller grannarna. Det kan betyda, att ett oförmodat dödsfall eller någon annan obehaglig händelse inträffat. Men förebudet kan ge sig tillkänna som en yttre uppfattning. Det kan yttra sig i ett oförklarligt buller eller att ett föremål helt oförhappandes ramlar eller ändrar sig. Man kan höra knackningar i väggar och tak, som vid närmare efterforskningar befunnits vara förebud till dödsfall. Det har gällt en viss person, en släkting eller nära bekant.

skälmsen.

före-

Om man helt plötsligt får hicka, tyder det på att någon talar om

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 8607:13.

Landskap: Småland. Upptecknat av: B.O. Bondeson.
Härad: S.Möre. Adress: Lesjöfors.
Socken: Gullabo. Berättat av: ----
Uppteckningsår: 1942. Född år 1942 i Gullabo.

13

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

en. För att slippa hickan ska man gissa vem som talar om en. Ett annat medel mot hicka är att dricka 20 munnar vatten utan att andas under tiden. Ett annat medel mot hicka är att räkna till 20 pepparkorn utan att andas. Det går så till att man räknar: "Ett pepparkorn, två pepparkorn" etc. till 20 utan att andas.

Man kan även ljuga bort hickan. Då dukar man upp en lögn för den som hickar och beskyller honom eller henne för något, som han eller hon icke gjort och på så sätt söker göra den hickande förlägen.

Man glömmer att hicka och är botad.

Skriv endast på denna sida!

John

M. 8607.

ALLMÖNS-
FOLKMINNESARKIV

Till

Lunds Univ. Folkminnesarkiv,

Lund.

Härmed översänder jag 13 st. blad vari något om forna tider
tro avhandlas. Det härör från äldre anteckningar av mig öde gj
för ett par decennier sedan. En del hörde jag i min barndom b
rättas av då gamla personer. Vid tillfälle skall jag komplett
det hela.

Lesjöfors den 31 augusti 1942.

Högaktningfullt

B. B. Bankman

PS Då jag för närvarande inte har flera blad för uppteckning
är jag tacksam, om något 10-tal st. kan erhållas.

Ds.